

tota doctrina superior tradita, et confirmatur etiam analogia oralis locutionis: nam locutio et prolatio verbi oralis respectu ipsius verbi prolata se habet sicut actio respectu sui termini. Et hæc quoque videtur esse Scotistarum sententia (1), cum suo duce ac magistro Subtili Doctore, quem tamen paulo aliter interpretatur P. Franciscus Suarez (2).

§ IV.—ANACEPHALÆOSIS.

Summa
omnium, quæ
ad naturam
cognitionis
spectant.

84. Post diffusam arduæ quæstionis tractationem juvat hic brevem summam omnium instar conclusionis apponere. In actu cognitionis creato distinguenda est ipsa formalis cognitio ab actione, per quam ea producitur. Formalis cognitio, licet significetur per modum actionis, qua objectum apprehenditur, ac repræsentatur, et propterea dici queat actio grammaticalis, non tamen est propria actio, sed qualitas ac terminus actionis. Actio vero, per quam producitur, et unitur subjecto cognoscenti, non pertinet ad formalem rationem cognitionis, sed est *feri* ipsius vel via ad illam, fere sicut calefactio et *feri* caloris, ac proinde videtur dici posse actio prædicamentalis. Per omnem cognitionem, etiam sensitivam, producitur terminus aliquis vel qualitas, quæ ab actione illius productiva distinguitur tamquam res a modo, ac vocatur species expressa, et si sermo sit de cognitione intellectuali, verbum. Species expressa vel verbum re non distinguitur a formali intellectione, sicut nec actio productiva verbi ab actione productiva intellectionis. Differt tamen ratione cognitio et intellectio a specie expressa et verbo, quia intellectio concipitur a nobis instar actionis terminatæ ad objectum vel exercita circa illud, species autem expressa vel verbum instar imaginis cuiusdam. Præterea verbum essentialiter importat rationem originis et processionem a dicente, intellectio autem in suo latissimo conceptu non importat originem vel processionem, et sic intellectio absoluta in Deo et communis tribus

Explicatur
discrimen ratio-
nis inter
verbum et
intellectionem.

(1) Vide Mastrium, *de anim.* disp. 6, quæst. 3, art. 2, num. 54; Pontium, *de anim.* disp. 12, quæst. 7, num. 64, 65 seqq.

(2) *De Trinil.* loc. cit. num. 2, 6; *de anim.* loc. cit. num. 21.

Personis est ipsissima essentia divina. Actio denique intellectionis vel verbi productiva, relate ad verbum vocatur locutio vel dictio, quia per eam *dicitur*, vel profertur verbum.

CAPUT III

DE PRINCIPIO COGNITIONIS

Status
quæstionis.

Non inquirimus quodnam sit principium cognitionis, quia jam ex alibi disputatis constat, principium *quod* per modum subjecti cognitionem efficientis esse suppositum ipsum cognoscens; principium vero *quo* primum ac radicale est ipsa substantia vel forma substantialis virtute cognoscendi prædita; principium demum *quo* secundarium, proximum et accidentale sunt potentiæ cognoscitivæ. De quo principio plura occurrunt investiganda, et primo quidem

ARTICULUS I

Utrum principium cognitionis aliquam immaterialitatem habere debeat, et utrum immaterialitas sit radix cognitionis.

85. Affirmat sæpe S. Thomas (1), cui adstipulantur Cardin. Cajetanus (2), Ferrariensis (3), Bañez (4), Molina (5), Toletus (6), Joannes a S. Thoma (7), Ruiz de Montoya (8),

Sententia
veterum.

(1) S. Thom. 1^a p., quæst. 14, art. 1; quæst. 84, art. 2; *de verit.*, quæst. 2, art. 2; quæst. 13, art. 3; quæst. 23, art. 1; *de potent.*, quæst. *de anim.*, art. 13; 1.ª *Contr. Gent.*, cap. 44. *Item. Ex hoc...* lib. 2.º *Contr. Gent.* cap. 77 init.; 1.^a dist. 35, quæst. 1, art. 1; 3.º dist. 27; quæst. 1, art. 4; 4.^a dist. 40, quæst. 2, art. 2, ad 4.um, etc. etc.

(2) In 1.^{am} part., quæst. 14, art. 1.

(3) In lib. 1.um *Contr. Gent.* cap. 44, circa argument. 4.um, *Quarto Deus est omnino immaterialis.*

(4) In 1.^{am} part., quæst. 14, art. 1.

(5) *Ibid.*

(6) *Ibid.*

(7) In 1.^{am} part., disp. 15.

(8) *De scientia Dei*, disp. 1, sect. 3.

apud quem Capreolus (1), Henricus Gandavensis (2), Richardus a Media Villa (3), et alii; qui rationem, cur Deo scientia perfectissima sit asserenda, ex summa ejus immaterialitate repetunt. Principium hoc, quod in veterum libris identidem reperitur, operæ pretium est, ut declaretur, atque attente perpendatur; non enim per se patet, immo vero difficile prima fronte apparet. Sane animalia cognitione prædita sunt; et nihilominus anima informantur materiali, non spirituali, ideoque immaterialia dici nequeunt. Ergo neque immaterialitas radix esse videtur cognitionis, nec requiri omnino in subjecto vel principio cognoscente. Accidit, quod auctores laudati consequenter docent, eo perfectiorem fore cognitionem, quo subjectum fuerit magis immateriale: hinc angelum longe perfectius cognoscere, quam hominem, Deum vero perfectissime ob summum gradum, quo pollet immaterialitatis. Atqui doctrina hæc videtur satis intelligi non posse. Nam immaterialitas stat in plena totalique materiæ exclusione. Ubi autem omnis prorsus excluditur materia, quomodo possunt fingi gradus diversi immaterialitatis?

Rationes
in contrarium.

Notandum
ad questionis
solutionem.

Ad quæstionis solutionem, notari debet immaterialitatem importare abstractionem quamdam seu purificationem a materia. Sumi autem potest immaterialitas vel in sensu strictiori pro spiritualitate, quæ non solum dicit negationem materiæ in sua entitate, sed etiam independentiam ab illa in existendo: vel in latiori sensu pro elevatione quadam supra materiam et supra conditionem, corporibus omnibus communem, tum in recipiendis formis, tum in modo agendi.

86. PROPOSITIO 1.^a Licet immaterialitas strictè accepta pro spiritualitate nequeat dici ratio, cur subjectum sit cognoscitivum in quovis genere cognitionis; nihilominus omnis cognitio, etiam sensitiva, necessario vindicat in subjecto ac principio suo aliquam immaterialitatem, saltem latiore, sive elevationem supra materiam.

Immaterias
strictè
sumpta sicut

Prima pars per se patet. Etenim dantur substantiæ cognoscentes, nimirum bruta animantia, quæ licet non sint

- (1) 1.º dist. 35, quæst. 1, art. 1, conclus. 2.^a
 (2) 1 p. summ., art. 36, quæst. 1.
 (3) 1.º dist. 35, art. 1, quæst. 1.

spiritus nec forma spirituali constent, cognoscunt tamen sentiendo. Immo sensationes peragi nequeunt a potentia spirituali formisque complete subsistentibus, quia sunt operationes essentialiter organice, ut in præcedenti volumine demonstratum est.

spiritualitas
non est radix
cognitionis.

Secunda pars: omnis tamen cognitio, etiam sensitiva, aliquam elevationem postulat supra materiales condiciones. De cognitione intellectuali nulla est dubitatio, prout enim superius probatum reliquimus, procedit a principio strictè spirituali atque immateriali. Itaque de cognitionibus sensitivis

tamen omnis
cognitio,
etiam sensitiva,
quædam
elevationem
supra materiam
vindicat.

Probatur. Omnis cognitio, etiam sensitiva, præcise qua cognitio est, postulat in subjecto talem elevationem supra materiæ condiciones, unde simile quoddam modo fiat spiritibus tum in operando, tum in recipiendo formas secundum esse intentionale ac repræsentativum. Ergo jure merito dicitur subjectum omne cognoscens aliqua immaterialitate ornari oportere.

Antecedens probatur per partes. 1.º cognitio requirit in subjecto elevationem quamdam in operando. Nam quævis alia operatio, quæ intentionalis seu cognoscitiva non sit, saltem exercetur a corporibus per vires et qualitates communes materiæ brutæ, ut consideranti patet, ac de ipsis vegetativis operationibus alibi ostensum est (1). At vero sensitio, licet requirat quidem in subjecto vires et qualitates materiales ad rectam dispositionem organi, sed non peragitur, sicut vegetatio et aliæ inferiores actiones, per illas vires et qualitates, quemadmodum constat ex demonstratis in præcedenti volumine (2). Est... quædam operatio anime, inquit Angelicus, quæ in tantum excedit naturam corpoream, quod neque etiam exercetur per organum corporale; et talis est operatio anime rationalis. Est autem alia operatio anime infra istam, quæ quidem fit per organum corporale, non tamen per aliquam corpoream qualitatem. Et talis est operatio anime sensibilis; quia

sive in operando.

(1) Vide Psychol. vel. 1.um, num. 17, pag. 67; num. 140, pag. 647.

(2) Vide Psychol. vol. 1.um num. 192, pag. 810-815. Cfr. Card. Tolet., In 1.^{am} part., quæst. 14, art. 1, Tertia Conclusio-Secunda via.

etsi calidum et frigidum et humidum et siccum et alia hujusmodi qualitates corporeæ, requiruntur ad operationem sensus non tamen ita, quod mediante virtute talium qualitatum operatio animæ sensibilis procedat, sed requiruntur solum ad debitam dispositionem organi. Infima autem operationum animæ est, quæ fit per organum corporeum, et virtute corporeæ qualitatibus. Supergreditur tamen operationem naturæ corporeæ, quia motiones corporum sunt ab exteriori principio; hujusmodi autem operationes sunt a principio intrinseco, hoc enim commune est omnibus operationibus animæ. Omne enim animatum aliquo modo movet seipsum; et talis est operatio animæ vegetabilis. Digestio enim, et ea quæ consequuntur, fit instrumentaliter per actionem caloris, ut dicitur (Apud Arist., de anima, lib. II. text. 50) (1).

sive in recipiendo
reum
aliorum formas;

Probatur 2.^a pars antecedentis: cognitio requirit in subiecto elevationem quamdam supra materiæ conditionem in recipiendo formas aliorum. Nam triplex est character et conditio propria materiæ in formarum receptione: α) ex parte formarum ipsarum receptorum; β) ex parte materiæ recipientis, tum ratione quantitatis, γ) tum ratione loci ac distantie.

sive receptio
istac
consideretur ex
parte
formarum
receptorum,

α) Ex parte formarum receptorum. Nam materia, si sermo sit de forma substantiali, nequit recipere nisi unam eodem tempore; accidentales quidem plures simul recipere potest, non tamen contrarias. Deinde omnes hujusmodi formas accipit materia secundum physicum et entitativum illarum esse, ita illas sibi appropriando, ut in nullo alio subiecto eæ simul illo modo esse possint. Denique formas materia recipit, non per suam immanentem operationem, sed per actionem externi agentis. Atqui oppositum plus minus evenit in omni intentionali receptione, quæ locum obtinet in quavis cognitione sensitiva. Nam potentia sensitiva non solum potest omnibus sensibilibus assimilari, omnes qualitates sensibiles intentionaliter recipiendo, sed potest etiam plures simul, etiam contrarias, eo modo absque ulla corruptione possidere. Vide, quot quamque diversos colores, etiam contrarios,

(1) S. Thom. 1 p. quest. 78, art. 1. Cfr. quest. de anim. art. 132 de verit. quest. 10, art. 2, ad 2.^{am}; lib. 1.º de anim. lect. 14 initio.

quam diversas magnitudines uno ictu apprehendat oculus in latissimo campo, quot quamque diversas voces ac sonos excipiat auris in media platea! Has porro formas omnes accipit sensus ex propria activitate; quandoquidem sensitio est actio immanens, non extrinsecus impressa subiecto, sed ex interna ejusdem activitate expressa. Tandem sensus formis sensibilibus induitur non per physicam earum informationem, sed per representationem dumtaxat: unde fit, ut eadem physica forma, quæ unum tantummodo subiectum potest secundum esse suum naturale informare, intentionaliter ac representative valeat existere simul in infinitis subiectis sentientibus absque ulla sui alteratione vel immutatione.

β) Ratione quantitatis. Proprium est materiæ subjungere quantitatem, ratione cujus partes entitativæ materiæ exigunt aliæ alias invicem repellere, diversumque locum in spatio occupare secundum alibi traditam doctrinam (1). Hinc materia, quantum est de se, formas accipit divisibiliter, ita ut pars formæ actuet partem materiæ, ac tota totam; nisi forte obstet natura formæ alicujus prorsus indivisibilis, qualis est v. g. rationalis anima, quæ cum partibus non coalescat, nequit etiam per partes ac divisibiliter informare materiam, sed tota omnino quoad substantiam omnes et singulas materiæ partes actuat. At vero in cognitione potentia recipit formas rerum cognitarum modo inextenso atque adeo immateriali, et non per coaptationem, et quantitativam partium ad partes commensurationem, ita ut objectum non minus representetur in parte, quam in toto organo sentiente.

sive ratione
quantitatis,

γ) Ratione loci. Materia recipit formas per physicum contactum; nec solum per contactum, sed per realem unionem atque informationem, quæ non est mera loci contiguitas aut etiam identitas, sed aliquid diversum a locali præsentia, ut alibi demonstratum est (2). E converso sensus recipiunt formas seu similitudines intentionaliter, quando cognoscunt; nam representant etiam res procul distantes, ut patet in visu, auditu et imaginatione. Ipse quippe oculus, inquit Augustinus,

sive ratione loci.

(1) Vide Cosmolog. num. 210, pag. 770 seqq.

(2) Vide Cosmolog. num. 164, pag. 620.

loco suo fixus est in corpore, aspectus autem ejus in ea, quae extra sunt, tenditur, et usque in sidera extenditur (1). Quod si qui sensus ad actionem suam contactum requirunt, ut v. g. gustus et tactus, numquam tamen cum objecto per physicam aliquam unionem copulantur, sed simplici contactu satis habent, ut intentionali specie informati, representent illud, atque adeo intentionaliter per actum propriae perceptionis possideant.

Multo vero excellentius sub hac ratione, sicut et sub praecedentibus, supra materiam elevatur intellectus, qui nulla spatioium distantia praepedi potest, ne objectum suum intentionaliter attingat, resque ipsas non existentes apud se comprehendat.

Cum itaque his omnibus modis potentia etiam sensitiva, utcumque materialis in se atque organica, non parum supra conditionem materiae assurgat, modumque teneat operandi similem spiritibus, quem frustra in quavis substantia non cognoscitiva requiras; jure merito concluditur, omnem quamcumque cognitionem in subjecto cognoscente immaterialitatem aliquam vindicare. Sicut e converso ipsi spiritus, licet in sua entitate substantiali prorsus immateriales, respectu formarum accidentalium, v. g. habituum et actuum, quibus physice actuantur, se habent quodammodo instar materiae; ideoque materialitatem aliquam ex eo capite habere dici possunt, eoque majorem vel minorem, quo major sit aut minor eorum passiva potentialitas vel capacitas receptiva formarum ejusmodi, quibus actuentur, perficianturque. Et solus Deus, actus purus et expers omnis potentialitatis, in hoc sensu perfectissime ac sincerissime immaterialis est.

87. PROPOSITIO 2.^a Cognitionis et cognoscentium gradus eo est magis aut minus perfectus, quo subjectum majori aut minori polleat immaterialitate (2).

Probatnr inductione. Nam intellectio certe perfectior est sensatione cognitio; et inter sensationes interna praecellunt

Cognoscentium
et cognitionis
gradus

(1) *De Trinit.*, lib. 14, cap. 6, post initium.

(2) S. Thom. 1 p. quaest. 83, art. 2: *de verit.* quaest. 2, art. 2; quaest. 23, art. 1.

externis, inter externas vero principem tenet locum visio (1), et mox ordine succedunt auditio, olfactus, gustus et tactus. Atqui potentiae praedictarum operationum hunc eundem servant ordinem immaterialitatis. Ergo...

Minor. Nam in primis de intellectu dubium non est, cum sit potentia inorganica et entitative spiritualis. Inter sensus autem, interni maxime abstrahunt a materialitate; et inter externos, oculi praeter caeteris, ut patet, tum aures, etc. Id quod vel exinde probatur, quod eo major censi debet materialitas in potentiis cognoscitivis, quo magis illae patiantur a propriis objectis materialibus, magisque in sua entitate immutentur. Jam vero oculi parum patiuntur, aut materialiter immutantur a visibili; magis auditus a sonis; magis olfactus, quippe qui sentire nequit, nisi exhalationes et particulae ex objecto decisae papillas organi vellicent; magis denique gustus et tactus (2).

eo magis
minusve
perfectus est,
quo subjectum
majori vel
minori polleat
immaterialitate.

(1) S. August. *de Trinit.* lib. 11, cap. 1, fin.; S. Thom. 3.º *Contr. Gent.*, cap. 53, vers. fin.; et fuse lib. 1 *Metaph.* lect. 1, paulo post initium, ex Aristotele.

(2) Vide S. Thom. 1 p. quaest. 78, art. 2; *de Potent.*, quaest. *de anim.* art. 13, etc.; lib. 2.º *de anim.* lect. 14, paragr. h, ubi ex duplici capite petitur major perfectio visus.

Alibi sic praclare loquitur: *Duas praeminentias visus in cognoscendo ad alios sensus ponit* (Aristoteles): *unam quidem quia perfectius cognoscit, quod quidem visui accidit, eo quod spiritualior est inter omnes sensus. Quanto enim aliqua vis cognoscitiva est immaterialior, tanto est perfectior in cognoscendo. Quod autem visus sit immaterialior, patet si consideretur ejus immutatio, qua ab objecto immutatur. Nam cum omnia alia sensibilia immutent organum et medium sensus secundum aliquam materialem immutationem, sicut tactus objectum calefaciendo et infrigidando, objectum vero gustus afficiendo sapore aliquo organum gustus mediante saliva, objectum autem auditus per motum corporalem, objectum autem odoratus per fumalem evaporationem, solum objectum visus non immutat nec organum nec medium nisi spiritali immutatione. Non enim pupilla nec aer coloratur, sed solum speciem coloris recipiunt secundum esse spiritali. Quia igitur sensus in actu consistit in actuali immutatione sensus ab objecto, manifestum est illum sensum spiritaliorem esse in sua operatione, qui immaterialius est et spiritalius immutatur. Et ideo visus certius et perfectus iudicatur de sensibilibus inter alios sensus. Aliam autem praeminentiam ponit, quia nobis plura demonstrat, etc.* S. Thom. b. 1, *Metaphysic.* lect. 1, initio.

Et sic etiam fit in ipsis spiritibus, ut quo magis a materia sint remoti, melius intelligant: ideoque anima rationalis, quia est corporis forma, imperfectius intelligit formis complete subsistentibus, et imperfectius etiam in statu unionis, quam in statu separationis, ut patet ex superius dictis (1).

88. PROPOSITIO 3.^a **Immaterialitas est radix cognitionis in entibus.**

Est corollarium sponte fluens ex præcedentibus propositionibus. Illud enim assignari debet radix et causa phaenomeni alicujus, quod ubi adest phaenomenum adest; ubi abest, phaenomenum etiam abest; et ubi magis aut minus excellit, phaenomenum etiam magis aut minus præcellens existit. Atqui hoc modo se habet immaterialitas in sensu exposito respectu cognitionis. Ergo... (2).

Immaterialitas
est radix et
causa
cognoscendi in
entibus.

89. PROPOSITIO 4.^a **Repugnat substantia spiritualis, quæ cognoscendi vim non habeat.**

Ita tenet communissima sententia Scholasticorum contra Ockam et Gabriel (3): et contrarium docere vetitum nobis est jure Societatis (4).

Repugnat
substantia spi-
ritualis, quæ
cognoscendi vi
carcat.

Probatur 1.º Ratio et radix, cur substantia aliqua virtute cognoscendi polleat, est, ut nuper vidimus, immaterialitas. Ergo sicut impossibile est animal rationale, quod admirativum aut risibile non sit, ita etiam dari nequit substantia spiritualis, quæ non sit cognoscitiva.

Prob. 2.º Substantia spiritualis nobilior multo est ac perfectior quavis materiali. At non esset, nisi virtutem haberet cognoscendi. Nam ex supra demonstratis, gradus entium cognoscentium perfectior est, quam non cognoscentium. Si

(1) Vide in præcedenti disp., cap. 1, num. 19, pag. 100 seqq.

(2) Cfr. Tolet. in 1.^{am} part. quæst. 14, art. 1, *Tertia conclusio*. Et vide S. Thom. 1 p. quæst. 14, art. 1.

(3) Vide apud P. Didac. Ruiz de Montoya, *de Scientia Dei*, disp. 1, sect. 4, num. 4; et Suar. disp. *Metaph.* 30, sect. 14, num. 10, et disp. 35, sect. 3, n. 20.

(4) Prop. 43 inter damnatas a R. P. Roothaan, et 53 inter damnatas a R. P. Piccolomini.

ergo dantur entia materialia et corporea, nimirum animalia, quibus cognitio competit, eadem etiam asserenda est omni spiritui, nisi velimus ejus perfectionem infra corpoream substantiam deprimerem.

Prob. 3.º Qualibet substantia consentaneas suæ naturæ operationes habeat, necesse est. At operationes substantiæ spirituali proportionatæ non sunt, nisi immateriales ipsæ quoque sint et spirituales. Atqui nullæ aliæ ejusmodi operationes spirituali substantiæ proportionatæ fingi possunt, si cognitione careat. Nam operationes vel sunt transeuntes vel immanentes. Et transeuntes, nisi proficiscantur ab agente ex imperio voluntatis ac directione rationis, imperfectæ valde sunt. Immanentes autem vel sunt locomotivæ vel alio modo vitales. Jam locomotivas non est facile concipere in substantiis spiritualibus, nisi præsupponatur in iisdem cognitio et volitio. Secus enim quanam foret ratio sufficiens illius motus, quo seipsas illæ substantiæ ab una in aliam ubicationem transferent? Ex aliis etiam vitalibus operationibus, vegetativæ certe pugnant cum spiritu. Ergo nulla restat actio eidem consentanea præter cognitionem, eamque intellectivam, siquidem sensitiva requirit essentialiter organa, quibus caret spiritualis substantia (1).

SOLVUNTUR DIFFICULTATES.

90. **Objicies 1.º** Vel immaterialitas dicitur radix, ob quam substantia est cognoscitiva, ratione privationis, quam importat, nimirum abstractionis materiæ aut conditionum materialium, vel ratione positivæ perfectionis, quam præ se fert immaterialitas. Primum dici nequit, ut patet: nec secundum, quia positivum illud, quod immaterialitas implicat, nihil aliud est, quam ipsa *cognoscitivitas* aut intellectualitas. Ergo non recte statuitur immaterialitas tamquam radix cognitionis.

Resp. conc. Major. et primam partem Minoris; alteram *distinguo*. Immaterialitas, quoad rem ipsam idem est cum

(1) Vide Suarez et Ruiz, locis citatis; Rhodes, lib. 2, disp. 18, quæst. 2, sect. 1.

cognoscitivitate, conc.; secundum conceptum et rationem, *neg.* Fatemur immaterialitatem non esse cognitionis radicem, secundum id quod dicit privationis, sed secundum positivam perfectionem, quæ a nobis declaratur per illam privationem. Illa vero positiva perfectio licet re non differat ab ipsa formali perfectione capacitatis ad cognitionem, differt tamen ratione, idque sufficit, ut ex modo nostro intelligendi altera alterius ratio assignetur. Hinc patet, cur in immateriali ac spirituali substantia dari possint diversi gradus perfectionis in intelligendo. Nam licet in immaterialitate *negative* sumpta gradus varii non sint, sunt tamen in ratione positiva, quæ magis aut minus excellit, quo magis aut minus accedit ad actum purissimum, Deum, qui est summe intellectivus.

Objic. 2.º Dari possunt accidentia spiritualia minus perfecta, quam alia corporea: ita modus ubicationis angelicæ vel inhærentiæ alicujus accidentis videtur certe minus perfectus, quam sit v. g. potentia visiva, vel actus ipse visionis. Ergo a pari poterit esse substantia aliqua spiritualis minus perfecta, quam v. g. animal, et sic non repugnabit spiritualis substantia virtute cognoscitiva carens.

Resp. neg. conseq. Nam spiritualis substantia gradum entitatis simpliciter perfectiorem importat, quam corporea. Non autem sic se res haberet, nisi collectio accidentium perfectior fuerit in spiritu, quam in corpore. Ornamenta enim naturalia virtutesque rerum magis aut minus perfecta decet esse pro illarum dignitate ac præstantia: unde fit, ut gradum perfectionis in entibus non aliunde judicemus, quam ex collectione proprietatum, per quas illa nobis patefiunt. Quamquam ergo non repugnet aliquid accidens entis spiritualis cedere in perfectione alteri accidenti substantiæ corporeæ, nihilominus debent alia in spiritu reperiri præstantiora, quorum collectio simpliciter perfectior sit. Jam autem notavimus in probationibus, reliquas omnes actiones ac virtutes, sublata cognitione atque appetitione, valde esse imperfectas.

Objic. 3.º Dantur multa entia spiritualia, puta voluntas ejusque habitus, etc., quæ certe vim intellectivam non habent. Ergo spiritualitas seu immaterialitas non est adæquata ratio, cur ens aliquid cognoscitivum sit.

Cur in spirituali substantia dari queant diversi gradus in intelligendo.

Resp. dist. ant. Dantur substantiæ spirituales, *nego*; accidentia, *subdist.*: quæ nullum ordinem habeant ad cognitionem, *neg.*; quæ licet formaliter non cognoscant, tamen vel subserviant cognitioni, vel eandem consequantur, *conc.*

Et *neg. cons.* Controversia nostra respicit substantias potissimum, utpote quæ sunt primum ac principale principium operationum. Frustra ergo petitur objectio ex accidentibus immaterialibus. Cæterum etiam in ipsis accidentibus spiritualibus, quæ opponuntur contra stabilitam veritatem, plane cernitur ordo ad cognitionem: quocirca et ipsa spectant ad gradum rationalem et cognoscitivum.

Objic. 4.º «Secundum S. Thomam (1), sicut immaterialitas est ratio, propter quam aliquid sit naturæ intellectivæ, sic etiam est ratio, propter quam aliquid sit intelligibile in actu. Sed materia ipsa et omnia corpora, licet materia consent, sunt actu intelligibilia. Ergo similiter esse poterit intellectivæ naturæ: quapropter ad naturam intellectivam non requiretur immaterialitas».

Resp. «Propterea ponitur illa limitatio *in actu*, quantum ad intelligibile, non vero quantum ad intellectivum. Quoniam esse intellectivum non potest alicui rei per extrinsecam denominationem tribui. Cæterum esse intelligibile in actu, id est, proxime aptum, ut intelligatur, rebus materialibus convenit per extrinsecam denominationem a specie intelligibili et ab objecto formali, ratione cujus cognoscantur. Hoc autem rebus immaterialibus potest ab intrinseco convenire, ita ut neque indigeant alia distincta specie, nec alio objecto formali» (2).

Ex his solutæ manent etiam difficultates initio propositæ, atque aliæ similes quæ fieri possent (3).

(1) S. Thom., *de verit.* quæst. 2, art. 2; et alibi.

(2) P. Didac. Ruiz, loc. cit. sect. 5, n. 4.

(3) Vide laudatos Auctores, potissimum Ruiz et Joann. a S. Thom. Cfr. P. Nicol. Martínez, *Deus sciens, seu de Scientia Dei*, disp. 1.